

Izvorni znanstveni rad

UDK: 75Jurkić, G.

Primljeno: 25.11.2014.

DUBROVAČKA ARKADIJA GABRIJELA JURKIĆA

VINICIJE B. LUPIS I SANJA ŽAJA VRBICA

SAŽETAK: Slikar Gabrijel Jurkić (1886-1974) kontinuirano dolazi u Dubrovnik od 1910. do 1953. godine, a uz slikarske motive na dubrovačkom području pronašao je brojne prijatelje i pokrovitelje. Pored već ranije detektiranog prijateljstva s dobrotvorkom i amaterskom slikaricom Florom Jakšić i don Nikom Zlovečerom, arhivska građa i novinski članci otkrivaju nam da u Dubrovniku prijateljuje i sa slikarom Markom Rašicom, a od dvadesetih godina s don Kostom Selakom. Ondje ima i značajnog pokrovitelja, namjesnika Kraljevine Dalmacije, Nika Nardellija, a na dubrovačkoj Preparandiji zaposlen je njegov brat Mirko 1919-1931. godine. Kontinuirani dolasci i ljeta provedena u dubrovačkim krajolicima na slikarskim sesijama rezultiraju značajnim fundusom dosad nepoznatih Jurkićevih djela u javnim, crkvenim i privatnim zbirkama Dubrovnika i okolice.

Ključne riječi: Gabrijel Jurkić, Dubrovnik, prva polovica 20. st, Niko Nardelli, don Kosto Selak, don Niko Zlovečera, Marko Rašica, Flora Jakšić

Keywords: Gabrijel Jurkić, Dubrovnik, first half of the 20th century, Niko Nardelli, don Kosto Selak, don Niko Zlovečera, Marko Rašica, Flora Jakšić

Nedavno održana izložba i objavljena monografija Gabrijela Jurkića priskrbile su nepravedno zanemarivanome slikaru zasluženu pažnju te novim svjetlom razjasnile njegov rad, konačno adekvatno valoriziran. Istraživanja opusa stvaratelja izvan najistaknutije struje modernista otkrila su zamjetne dosege njegovih djela te naglasila njihov značaj u vremenima nastajanja tih opusa. U

Vinicije B. Lupis, viši znanstveni suradnik u Područnom centru Dubrovnik Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar. Adresa: Od Kaštela 11, 20000 Dubrovnik. E-mail: vinicije.lupis@pilar.hr

Sanja Žaja Vrbica, docentica na Odjelu za umjetnost i restauraciju Sveučilišta u Dubrovniku. Adresa: Branitelja Dubrovnika 41, 20000 Dubrovnik. E-mail: sanja.vrbica@unidu.hr

duhu tih istraživanja te nedavne valorizacije Jurkićeva rada kojim su sagledani njegovi doprinosi u brojnim stvaralačkim disciplinama, potaknuto je i istraživanje slikarevih kontakata i prisutnosti na dubrovačkom području, koje je vrlo intenzivno te datira od prvog do šestog desetljeća 20. stoljeća.

Monografijom su obuhvaćene brojne privatne i javne zbirke Jurkićevih radova izvan dubrovačkog područja, no najjužniji krajevi Hrvatske također su bogati Jurkićevim djelima, dosada nepoznatima. Makar izlazi iz zadane teme, valja navesti činjenicu kako Jurkićevih djela ima i u susjednoj državi Crnoj Gori, u Boki Kotorskoj, u brojnim privatnim kolekcijama. Na dubrovačkom području nalazimo ih u privatnim zbirkama, crkvenim kolekcijama i muzejskim institucijama od Dubrovnika do Korčule, s velikim brojem djela na Pelješcu, što ukazuje na različita poznanstva Gabrijela Jurkića i Dubrovčana, a ti su se kontakti nadopunjavali i širili tijekom pedesetak godina njegova dolaženja i druženjima s različitim dubrovačkim prijateljima, kolegama i mecena. Stoga, pored poznatih dubrovačkih motiva, trajno zanimljivih slikaru, vraćanje u dubrovačke krajeve iniciraju i brojna poznanstva, te zaposlenje njegova brata blizanca Mirka¹ na dubrovačkoj Preparandiji 1919. godine,² ondje zaposlenoga do 1931. godine.³ Bliski kontakti ostvareni tijekom dugogodišnjih posjeta te slikarske sesije u mediteranskom podneblju stvorili su na dubrovačkom području značajan fundus Jurkićevih djela, po kojima možemo stvoriti kartu njegovih kretanja.

Poznato je njegovo prijateljstvo s dubrovačkom amaterskom slikaricom i dobrotvorkom Florom Jakšić,⁴ uspostavljeno u prvim desetljećima 20. stoljeća, te boravci slikara u njenu atelijeru u lapadskoj uvali Sv. Martin, tada netaknutoj mirnoj oazi i čestom odredištu plenerista s početka stoljeća. O tim susretima svjedoči i jedan portret Flore Jakšić koji se i danas čuva u njenu nekadašnjem domu, danas u vlasništvu HDLU-a.⁵ Oporuka Flore Jakšić ilustrira nam bliskost dobrotvorke i slikara Marka Rašice, Ivanke Bukovac i Gabrijela Jurkića,

¹ Sanda Lucija Udier, »Jurkić, Mirko.«, u: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 6, ur. Trpimir Macan. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2005: 644-645. Mirko Jurkić bio je profesor i školski nadzornik na ženskoj Preparandiji u Dubrovniku 1919-1931, a potom odlazi u Zagreb i radi kao srednjoškolski profesor 1931-1945. Izdao je niz književnih djela, a bio je i urednik *Hrvatskog kola* s Branimirom Livadićem 1941. godine.

² Učiteljska škola Dubrovnik, 175, kut. 12, Zapisnik sjednice 1919-1923, sastanak. Državni arhiv u Dubrovniku (dalje: DAD).

³ Učiteljska škola Dubrovnik, 175, kut. 12, Zapisnik sjednice 1923-1949.

⁴ Ivanka Reberski, *Gabrijel Jurkić. Od realizma do secesije, od simbolizma do impresije*. Zagreb: Školska knjiga, 2008: 369.

⁵ I. Reberski, *Gabrijel Jurkić. Od realizma do secesije, od simbolizma do impresije*: 310.

imenujući ih članovima Uprave zaklade Florin dom: “Za vrijeme dok su živi moji prijatelji Marko Rašica slikar, Ivanka Bukovac kći pok. Vlaha udata u Pragu, te Gavrijel Jurkić slikar, oni imaju pravo da budu, kad se nadju u Dubrovniku, takodjer članovi Uprave, te im još udjeljujem pravo, da mogu kao umjetnici stanovati prolazno u mome domu, na izmjence, dogovorivši se izmedju sebe, bilo da jedan dodje proći zimu, drugi proljeće, treća ljeto ili jesen, kako se izmedju sebe sporazume.”⁶

Gabrijel Jurkić dolazi u Dubrovnik od 1910. i tada je čest gost don Nika Zlovečere. Župnik don Niko Zlovečera rođen je 2.2.1864. na Lopudu od oca Pera i majke Marije Zlovečera rođene Obuljen, a na krštenju je dobio imena Niko, Miho, Vlaho.⁷ Umro je kao gruški župnik i kanonik stolne crkve 8.5.1927, te je pokopan na Lopudu.⁸ Bio je prefektom bogoslovlja u sjemeništu Zmajević u Zadru 1.10.1888-1.8.1889, potom upravitelj župe Kliševo od 2.10.1889. do 31.8.1904, a od 1.9.1904. gruškim župnikom.⁹ Kao izraziti filantrop, svojom oporukom razdijelio je svu svoju imovinu u dobrotvorne svrhe.

Prava Crvena Hrvatska navodi Jurkićev boravak u Dubrovniku tijekom srpnja i kolovoza 1910. godine posvećujući mu nekoliko dužih članaka: “Ovijeh dana boravi u Gružu akadem. slikar Bosanac Hrvat gosp. Gabrijel Jurkić. Našoj je publici nepoznat - taka je sudbina našijeh mlađijeh slikara, koji obdareni lijepijem sposobnostima a čudi skromnom, ne vole se nametati ni praviti sami sebi reklamu.”¹⁰ U nastavku autor navodi Jurkićeve slikarske preokupacije, dubrovačke pejzaže te nekoliko dubrovačkih portreta, proričući mladome slikaru blistavu slikarsku karijeru. Tijekom kolovoza iste godine taj tjednik posvećuje mu veći članak povodom njegova odlaska kući, a čini se da je prethodni tekst afirmirao mladog stvaratelja u dubrovačkoj sredini, jer se sad spominje veća pažnja ljubitelja umjetnosti. Članak spominje i Bukovčevu ocjenu Jurkićevih radova koji je, vidjevši njegovu studiju portreta izvedenu pastelom, rekao: “Jurkiću proričem sjajnu budućnost, ja mu se od srca radujem i kličem mu: Samo naprijed. Žao mi je da ga lično nijesam upoznao... Meni je dosta ovo vigjeti, da proglasim Jurkića talentom; ta to je radnja profesora, a ne učenika.”¹¹

⁶ Oporuka Flore Jakšić, Kotarski sud Dubrovnik, O. 77/48, DAD.

⁷ Svećenstvo, br. 206, 695/04, serija 1, Arhiv Dubrovačke biskupije (dalje ADB); *Šematizam Dubrovačke biskupije*, ur. Ivan Šimić. Dubrovnik: Dubrovačka biskupija, 2011: 346.

⁸ Svećenstvo, br. 206, 931/1927.

⁹ Svećenstvo, osobne stvari br. 206, 34.

¹⁰ Radonko, »Mladi hrvatski slikar Gabrijel Jurkić.« *Prava Crvena Hrvatska* 6/282 (1910): 3.

¹¹ Radonko, »Mladi hrvatski slikar Gabrijel Jurkić.«: 1.

Nadalje se u članku navodi Jurkićev plodan jednomjesečni boravak u Dubrovniku s novih četrdesetak pastelnih portreta i uljnih pejzaža, navodeći neka uspjelija djela,¹² te pleneristički, brzi rukopis koji precizno bilježi viđeno. Posebno naglašava njegove studije čempresa, što je očito refleks böcklinovskih pejzaža prisutnih od 1905. u Jurkićevim djelima. Navodi i ciklus historijskih slika nadahnutih temama iz bosanske povijesti, te njegove planove za izlaganje u Beču. Sljedeće ljeto Jurkić je, prema istom listu i prema najavama, ponovo u Dubrovniku kod svoga prijatelja don Nika Zlovečere,¹³ a u istome članku spominje se i njegovo uspješno izlaganje na bečkoj Secesiji, gdje se predstavio na proljetnoj 38. izložbi održanoj od 7.4. do 9.7.1911. godine.¹⁴ U jesen te godine dubrovačkoj publici najavljuje se Jurkićeva prva samostalna izložba otvorena nekoliko dana kasnije u Sarajevu, s napomenom da će ondje biti izloženo tristotinjak radova različitih žanrova: historijsko slikarstvo s temama iz povijesti Bosne, simbolistički intonirana djela, pejzaži u ulju i pastelu, crteži olovkom i perom.¹⁵

Prijateljstvo sa župnikom Zlovečerom ilustrira i jedan sačuvani Jurkićev portret signiran 1911. godinom. Planiranu slikarsku seansu jesenjeg popodneva otkrivaju nam pomno odabrana župnikova odjeća i nakit, te scenografija u duhu Bukovčevih portreta zagrebačke faze. Model se smjestio na hladovitoj klupici lapadske terase pokrivene orijentalnim tepihom, pred palmom izdignutom iz vrta. U pozadini se vidi osunčano dno gruške luke, sa svojim malobrojnim brodicama i građevinama, te padine Srđa i Boninovo. Pleneristički duktus i Bukovčev aranžman s modelom smještenim na otvorenom u duhu su onodobnog Jurkićeva stvaralaštva, no portret se kvalitetom ističe u grupi Jurkićevih radova iz dubrovačkih kolekcija.

Posebno je značajna činjenica kako je, po kazivanju Gružanke Ankice Krstelj rođene Domljan, njezina majka posjećivala Jurkićev slikarski atelijer, smješten u kući Jordan - Srijemsi, i promatrala Jurkića dok je slikao, a po pričanju gospođe

¹² Radonko, »Mladi hrvatski slikar Gabrijel Jurkić.«: 1. Pisac navodi dubrovačke pejzaže *Pogled na Dubrovnik s Ploča, Pogled na Grebene iz lapadske uvale, Pogled na Grušku luku, Pogled iz Gruške luke, Pogled na lapadsku uvalu, Pogled na Rožat u Rijeci*, naglašavajući svjetlosna ozračja sumraka i zore, te različita doba dana koja posebno ističe mladi slikar.

¹³ »Akadem. slikar g. Gabrijel Jurkić.« *Prava Crvena Hrvatska* 7/332 (1911): 3.

¹⁴ *Secession, Vereinigung bildender Künstler Wiener Secession, Ausstellungshaus, Archiv, 1897–2000*, CD-ROM, ur. Bärbel Holaus, Margarethe Szeless i Josef Wöss. Wien, 2000.

¹⁵ »Prva izložba slikara Jurkića u Sarajevu.« *Prava Crvena Hrvatska* 7/345 (1911): 2. U Državnom arhivu u Dubrovniku sačuvana je i pozivnica na otvorenje Jurkićeve izložbe u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu, 2.12.1911 (*Miscelanea*, DAD).

Slika 1. Don Niko Zlovečera, 1911. Fotografija: D. Vrbica.

Krstelj, Jurkić je tada u Dubrovniku uživao veliku popularnost.¹⁶ Ugođaj sjenovitog perivoja s atelijerom, do ljetnikovca Kosor, u kojem je djelovala i amaterska slikarica Ivanka Mitrović-Kosor,¹⁷ zasigurno je poticajno djelovao na ovog plodnog stvaratelja.

¹⁶ Ivo Gugić, *U zagrljaju grada Dubrovnika: Gruž u prošlosti i sadašnjosti*. Trogir, 1980: 82-83. Dalje od Pucićeve ljetnikovca nalazi se bujan i dobro ograđen vrt s malom stambenom kućom - ljetnikovcem (Jordan). Da je ovaj prostor pružao odmor i dokolicu naslućuje se i po natpisu uklesanu na pragu dvorišnih vrata: ESTE PROCUL LIVOR, LITES, AMBITIO, CURAE - Daleko od mene zavisti, pravdanja, oholosti, brige.

¹⁷ Josip Kosor, *Mitrović-Kosor. Akvareli*. Zagreb: Tipografija d.d., 1937.

Slika 2. Kasno popodne, 1952. Fotografija: D. Vrbica.

Godine 1928. Gabrijel Jurkić svom bratu blizancu Mirku ilustrira zbirku pripovjedaka *Dubrovačka legenda. Pripovijesti*, otisnutu u redovitom izdanju Matice hrvatske za godinu 1927. i 1928.¹⁸ Radnja prve pripovijetke *Dubrovačka legenda* 846. odvija se u Dubrovniku i Uvali Lapad, a naslovnica knjige, ujedno i jedina ilustracija knjige, odnosi se upravo na tu priču. U prvom planu su ratnik i tvrđava Lovrijenac, dok su u drugom planu dubrovačke zidine, u duhu aktualnog art déco-a. Puno konzervativnije izvodi ilustracije monografije *Spomenica Vrhbosanska*¹⁹ 1932. i desetljeće kasnije, opremajući knjigu svoje supruge Štefe, *Nevidljiva kraljica: priče iz bosanske Hrvatske*, gdje je također jedna ilustracija s dubrovačkim motivom, zapadni ulaz u grad, za priču *U Dubrovniku* o mladiću Stipanu, posjetitelju Dubrovnika dan prije velikog potresa 1667. godine.²⁰ Svakako, ilustratorski radovi slikara Gabrijela Jurkića predstavljaju još jedno poglavlje unutar njegova opusa koje treba detaljno istražiti, a očito se i u tom segmentu javljaju dubrovački motivi.

¹⁸ Mirko Jurkić, *Dubrovačka legenda. Pripovijesti*. Zagreb: Matica hrvatska, 1927-1928.

¹⁹ *Spomenica Vrhbosanska 1882.-1932*. Sarajevo: Akademija Regina Apostolorum, 1932.

²⁰ Štefa Jurkić, *Nevidljiva kraljica: priče iz bosanske Hrvatske*. Zagreb: Matica hrvatska, 1941.

Slika 3. Motiv iz Duvanjskog polja, 1941. Fotografija: D. Vrbica.

S Markom Rašicom, dubrovačkim slikarom, također ga veže prijateljstvo započeto u mladim danima u Dubrovniku, a tijekom godina putevi su im se često isprepletali. Obojica su ostvarili vrhunce svojih opusa u pejzažima, a zajednički im je i izniman doživljaj vlastitih pejzaža. Za Marka Rašicu to su njegovi južnjački predjeli, slikarske sesije provedene među stijenjem, čempresima i borovima: "... gledao sam i slušao kako se priroda budi i uspavljuje, kako bruji i kako vene; kad me dulje vremena ne biva u Dubrovniku, spopadne me takova nostalgija, te jedva čekam, da pohitim onamo dolje, da upijem u se svježe i okrepljujuće slike majčice prirode. Tad nastaju moji pejzaži, koje iznosim iz duše svoje kao proćućeni užitek prirodnih ljepota moga rodnoga kraja."²¹ Gabrijelu Jurkiću nezamjenjivi su njegovi krajolici bosanskih proplanaka, visoravni i vrhunaca: "...Malo je u kojem kraju tako izrazito ovo specijalno variranje prirode, kao u krajinama Bosne. Upravo je potencirano u svakom svom značenju kao neiscrpivo vrelo proživljaja. U malim

²¹ A.J., »Naše slike.« *Vijenac* 15/1 (1923): 298.

razmacima nagomilano je u prirodi Bosne i Hercegovine neizmjereno blago varijacija i u stalnoj Grundformi i u svakoj drugoj izmjeni, te se tako stapaju jedna u drugu, da sama narav otkriva svu monumentalnost svoju i teškoću zadaće...²² Obojica pripadaju tradicionalno orijentiranim slikarima krajolika sa simbolistički i secesijski, a potom realistički intoniranim pejzažima, no obojica istovremeno ostvaruju niz značajnih pejzaža lirskog predznaka, što im upravo ukorijenjenost u vlastito podneblje omogućuje.

Jedna zajednička negativna kritika Pjera Križanića svrstava ih u istu struju međuratnih umjetnika izvan Proljetnog salona, te, nakon uvodne ocjene zagrebačkih umjetničkih prilika,²³ Gabrijela Jurkića ocjenjuje kao poentilista iznimne marljivosti, s tehnikom koja zasjenjuje umjetnički dojam, a slike opterećuje "otužna slatkoća". Marka Rašicu smatra čistim dekorativcem, što je za kritičara modernista diskvalificirajuća kategorija, te mu priznaje vrijednost iskucanih radova, što bi, po njemu, moglo poslužiti za uzor i podizanje razine umjetničkog obrta, dok u akvarelima ne vidi naročite umjetničke pretenzije.²⁴

No, zajednički im je i jedan značajan pokrovitelj u ranom formativnom razdoblju. Niko Nardelli, namjesnik Kraljevine Dalmacije i amaterski slikar, od obojice je naručio slike Sv. Vlaha, no Rašičina nam je poznata samo po opisu iz dubrovačkog tjednika, dok se Jurkićeva sačuvala u župnoj crkvi u Trstenom.²⁵ Pravnik po vokaciji, Niko Nardelli završivši studij prava u Grazu (1873-1877) od 1883. zaposlen je u državnoj službi u Namjesništvu u Zadru, a

²² I. Reberski, *Gabrijel Jurkić, Od realizma do secesije, od simbolizma do impresije*: 151.

²³ Pjer Križanić uvodno donosi procjenu poratnog Zagreba: "I sam Zagreb koji je oduvijek bio jedini gotovo naš grad, gdje se je umjetnost mogla kako tako da unovči, postao je sa svom svojom prenapučenošću i invazijom ratnih milijonara i raznih skorojevića premalen da apsorbira toliku masu namazanih platna. Kad bi svi ti skorojevići nekim čudom preko noći postali kulturni, i kad bi im mjesto razbacivanja novcem u raznim barovima postala duševnom potrebom umjetnost, onda bi tempo produciranja slika mogao biti još i brži. Ovako sav taj silni i često puta poštteni umjetnički trud ne donosi materijalne koristi, a umjetničkom razvitku pojedinog talenta mnogo škodi." PK (Pjer Križanić), »Iz umjetničkog salona. Izložba Gabrijela Jurkića i Marka Rašice (Salon Ullrich), Paška Vučetića i Petra Tiješića (Salon Trpinac).« *Riječ* 2/230 (1920): 2.

²⁴ PK (Pjer Križanić), »Iz umjetničkog salona. Izložba Gabrijela Jurkića i Marka Rašice (Salon Ullrich), Paška Vučetića i Petra Tiješića (Salon Trpinac).«: 2.

²⁵ Sliku Sv. Vlaha Gabrijela Jurkića poklonio je Niko Nardelli 1925. župnoj crkvi Sv. Vida. Vidi: Cronaca della parrocchia di Cannosa ove 1896. - 1926./ Trsteno ljetopis 1896. - 1926, serija 7. I, ADB, str. 79: "6. Za Vidovdan g. 1925. poslao je na dar matici krasnu svilenu planitu crvene boje Gospodin Niko barun Nardelli iz Dubrovnika, kamo se preselio. Pri odlasku darovao je matici sv. Vida veliku 'čoku', uljenu sliku Sv. Vlaha (od slikara Jurkića) i divnu sliku glave Isukrstove. Od srca mu hvala!"

Slika 4. Sv. Vlaho, 1910. Fotografija: D. Vrbica.

godine 1906. imenovan je austrijskim namjesnikom u Dalmaciji, ujedno i jedinim Dalmatincem na tom visokom položaju. Namjesnik Nardelli također je inicirao gradnju nove gimnazijske zgrade u Dubrovniku, a za vrijeme njegova mandata uveden je hrvatski jezik u državnu upravu. Uvidjevši da ne može ostvariti zadane ciljeve, odstupio je s dužnosti namjesnika 1911. godine.²⁶

²⁶ Ivo Perić, »Dubrovčanin Niko Nardelli kao austrijski namjesnik u Dalmaciji.« *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* 24-25 (1987): 235-260.

Za vrijeme svoje petogodišnje vladavine naročito se isticao u pomaganju mladim umjetnicima, što nam ilustrira i kupnja nekoliko djela na I. Dalmatinskoj umjetničkoj izložbi 1908. godine u Splitu.²⁷ Umirovljeni Niko Nardelli povukao se nešto kasnije u svoj ljetnikovac u Trstenom, historicističko djelo arhitekta Ćirila Metoda Ivekovića projektirano 1908, a ondje je ostao do početka dvadesetih godina baveći se arhivskim istraživanjima, pisanjem i slikanjem kada ga je, stiješnjen financijskim nepravilnostima, morao prodati.²⁸

Sveti Vlaho Gabrijela Jurkića iz župne crkve Sv. Vida u Trstenom datiran je rujnom 1910. i, premda je precizno signiran i smješten u crkvu, nedovršeno je djelo, što je vidljivo na dijelovima brda Srđa, na kojem stoji Sv. Vlaho, i Dubrovnika u drugom planu. Karakteristično za simbolistički i secesijski izraz tog ranog Jurkićevog stvarateljskog razdoblja, svetački lik stoji na rubu brda, a pod njim se otvara široki rakurs s Dubrovnikom u drugom planu i dominantnim plavetnilom mora i neba protegnutima u beskraj. Upravo ti otvoreni morski horizonti simbolističkog predznaka česti su na njegovim dubrovačkim vedutama i portretima tog razdoblja, te religioznoj kompoziciji daju jedinstveni duh vremena i Jurkićeva slikarstva.

O Rašičinu djelu izvještava *Prava Crvena Hrvatska* 1909. godine u opširnom afirmativnom članku, ujedno i jedinom tragu te sakralne kompozicije, danas izgubljene. Sliku je Niko Nardelli naručio od umjetnika, a tada je bila izložena u jednom od izloga na Stradunu, što je bila uobičajena slikarska praksa domaćih slikara početkom 20. stoljeća. Slika je pobudila veliku pozornost, a iz članka doznajemo da se radi o kvadratnom formatu, što je Klimtov utjecaj na umjetnika, te da je izvedena poentilističkim duktusom, a autor Rašići priznaje originalnost u izvedbi te tradicionalne teme postignute individualnom karakterizacijom lika. Pisac članka ističe i Rašičinu inventivnost u koncipiranju teme sa svecem i gradom gledanim s Ploča. Kod Rašice je kompozicijom obuhvaćen pogled na Dubrovnik sa zapada, sa svečevom crkvom na Gorici Sv. Vlaha, izrazito dekorativne secesijske linearnosti i kolorističkih sazvučja crvenog, zelenog i ljubičastosivog.²⁹

²⁷ Vlaho Bukovac, *Moj život*. Zagreb: Matica hrvatska, 1992: 201; »Sa umjetničke izložbe u Spljetu.« *Dubrovnik* 43 (1908): 6. U članku se navode sva djela koje kupuje namjesnik i cijene tih radova, te radovi kupljeni za namjesnikovu privatnu zbirku.

²⁸ Vinicije B. Lupis, »Slikar i namjesnik Dalmacije - Niko Nardelli.« *Dubrovnik* 21/2 (2010): 228-235.

²⁹ »Sv. Vlaho. Novo djelo akad. slikara g. Rašice.« *Prava Crvena Hrvatska* 5/240 (1909): 3.

Dva sakralna djela mladih umjetnika otkrivaju njihove različitosti, ali govore i o senzibilitetu mecene. Niko Nardelli naručuje slike, ali očito koncipiranje djela u potpunosti prepušta slikarima, ne namećući im svoje likovne stavove ni sklonosti. Rezultat su dva suvremena religiozna djela, nastavak njihovih pojedinačnih likovnih traženja.

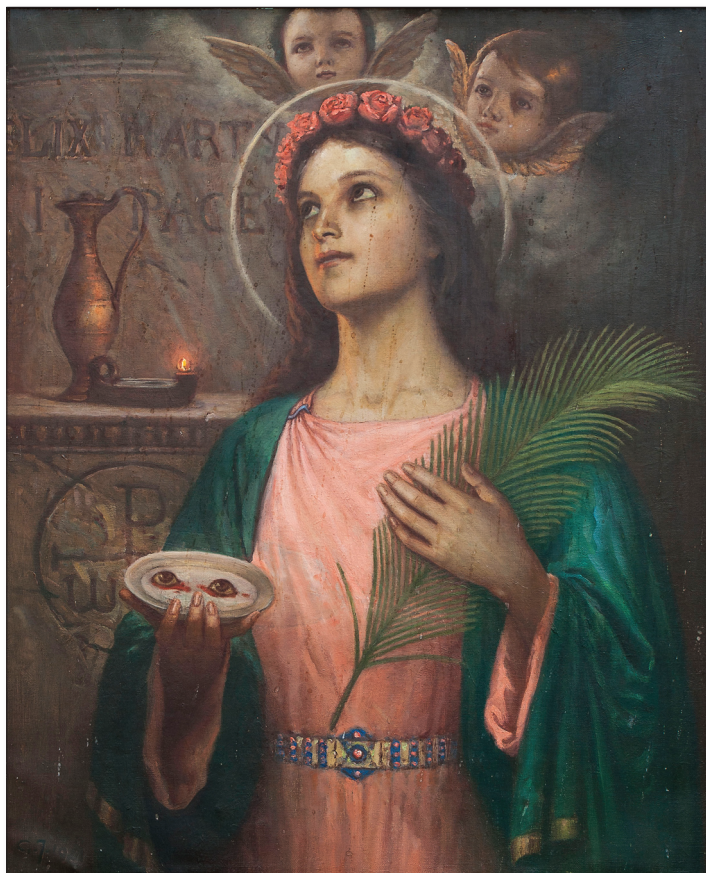
Veliki broj Jurkićevih radova danas možemo naći u privatnim i crkvenim zbirkama na Pelješcu i Korčuli, a poveznica slikara Jurkića s tim područjem nesumnjivo je don Kosto Selak, prijatelj i sunarodnjak fra Ambroza Testena u Provinciji Svetog Jeronima, također velikog ljubitelja umjetnosti. Don Kosto Selak, filantrop, pomagao je mnoge mlade ljude iz Janjine i okolice, a unutar franjevačkog kruga pokroviteljski se odnosio i prema umjetnicima.

Don Kosto Selak (Sora - Žira, Slovenija, 24. kolovoza 1893 - Brezje, Slovenija, 12. lipnja 1968)³⁰ u Dubrovniku je prisutan od razdoblja pohađanja bogoslovije,

Slika 5. Don Kosto Selak, 1935. Fotografija: D. Vrbica.

³⁰ ADB, sign. 2, ser. 1, pot. ser. - Osobne stvari 1., kut. 26, br. 172; Josip Degl'Ivellio, »O skladateljima.«, u: *In honorem Sancti Blasii. Himne, mise i ostale skladbe u čast svetog parca, zaštitnika Dubrovačke biskupije i grada Dubrovnika*, prir. Josip Degl'Ivellio. Dubrovnik: Župa Velike Gospe, Dubrovačka biskupija, Zborna crkva Sv. Vlaha, 2010: 103. Autor Degl'Ivellio prvi je napisao biografiju don Koste Selaka, zanimljive osobnosti među duhovnicima Dubrovačke biskupije.

Slika 6. Sv. Lucija, 1951. Fotografija: D. Vrbica

od 1912. do 1916, zaređen je za podđakona 1917, također u Dubrovniku, a iste godine je postao đakonom i prezbiterom u Dubrovniku.³¹ U razdoblju od 1924. u službi je kapelana u Kuni, zatim u Orebiću i u Cavtatu, s kratkim razdobljem službovanja na Krku te u Blatu, a zatim je od 1933. do 1960. godine upravitelj župe Janjina.³²

³¹ ADB, 2, 1, 1, 26, 172, 793/36; *Josip Marija Carević biskup dubrovački 1883. - 1845*, prir. Želimir Puljić i Mile Vidović. Dubrovnik: Biskupski ordinarijat; Metković: Matica hrvatska, 2002: 1-324. Dubrovački biskup je zasigurno u osobi don Koste Selaka, požrtvornog duhovnika koji se skrbio o mladima i njihovu školovanju, vidio osobu koja je mogla biti župnikom u Janjini - jednom od peljeških općinskih središta. Bilo je to svakako i zbog postojanja zanatske i pučke škole, gdje je mladi svećenik mogao plodno djelovati kroz svoj pastoralni rad.

³² ADB, 2, 1, 1, 26, 172, 287/60, 489/60, 504/60.

Slika 7. Pogled s Lapada, 1939. Fotografija: D. Vrbica

Don Kosto Selak, Slovenac koji je isprva djelovao u franjevačkoj provinciji Sv. Jeronima, a od 1932. kao dijecezanski svećenik Dubrovačke biskupije do 1960, zanimljiva je osobnost. Na glazbenom polju ostavio je traga skladanjem za crkvene zborove. Njegova glazbena djelatnost ostala je trajno zabilježena komponiranjem djela u čast Gospe Delorite, franjevačkog marijanskog svetišta u Kuni na Pelješcu i po skladanju mise u čast Sv. Vlaha.³³ Njegova službena biografija ne otkriva osobu sklonu umjetničkom stvaralaštvu, te stoga i prijateljstva s umjetnicima. I sam obogaćen umjetničkim senzibilitetom, družio se s Gabrijelom Jurkićem, također vezanim za franjevački red, koji je godinama dolazio kod njega na Pelješac. U razdoblju između dva rata i u poraću gotovo svakog ljeta je navraćao kod njega u Janjinu i ondje stekao brojne prijatelje, nastavljajući dolaziti na more te održavati ranije kontakte s poznatim i bliskim osobama i krajolicima. Također, ne smije se smetnuti s uma kako je Selakov sunarodnjak, subratim i prijatelj bio

³³ Vinicije B. Lupis, »Don Kosto Selak - skladatelj i duhovnik.« *Dubrovnik* 21/4 (2010): 167-175.

slikar fra Ambroz Testen, pa se tako širi krug samozatajnih slikara sakralne tematike u vrijeme kada to nije bila preporuka za likovni uspjeh.

Prisustvo Gabrijela Jurkića na dubrovačkom području dosad nam se otkrivalo brojnim djelima s dubrovačkim motivima, te poznanstvom s Florom Jakšić, dobrotvorkom i amaterskom slikaricom. No, pored kontakata s tom osebujućom osobom s kojom ga je očito vezivalo dugogodišnje iskreno prijateljstvo, što nam ilustrira značajno Jurkićevo mjesto u slikaričinoj oporuci, Jurkić u Dubrovniku prijateljuje sa slikarima, pripadnicima klera i tu ima pokrovitelje, a brat Mirko mu je zaposlen na Preparandiji od 1919. do 1931. godine te ga posjećuje, o čemu svjedoči i ilustracija njegove lapadske pripovijetke.

Istraživanjem fundusa crkvenih zbirki u Dubrovniku, zatim u okolici, na Pelješcu i Korčuli otkrivena je zamjetna zbirka Jurkićevih radova datiranih od 1910. do 1953. godine. Brojna sačuvana djela nastala kroz četiri desetljeća otkrivaju nam slikareva prijateljstva sa župnikom don Nikom Zlovečerom, kojega portretira i prijateljuje s njim u prvim godinama svojih dolazaka u Dubrovnik. S don Kostom Selakom, janjinskim župnikom, blizak je prijatelj od dvadesetih godina te i nakon Drugog svjetskog rata dolazi kod njega, kad mu je bio onemogućen rad u sustavu školstva zbog ideoloških razloga. Iz članaka s početka 20. stoljeća saznajemo i da njegove radove poznaje i cijeni Vlaho Bukovac, značajan uzor mladim umjetnicima početkom stoljeća, a na taj utjecaj nije ostao imun ni Jurkić, što je uočljivo na njegovom plenerističkome portretu don Nika Zlovečere u lapadskom vrtu. Važni su i njegovi kontakti sa slikarom Markom Rašicom, također značajnim slikarom početka 20. stoljeća i međuratnog razdoblja, koji je nakon Drugog svjetskog rata slično ignoriran i marginaliziran. S njim prijateljuje, ponekad dijeli i negativne likovne kritike modernista, ali im je zajednički i pokrovitelj Niko Nardelli, namjesnik Kraljevine Dalmacije 1906-1911. godine.

Sva ta poznanstva i naručitelji značili su za Jurkića kontinuirane dolaske u dubrovačke krajolike, redovito slikanje na otvorenom osunčanom priobalju, njemu bliskom od mladenačkih dana. Dolasci i brojni dani provedeni pred štafelajem u prirodi i u atelijerima svojih prijatelja i bliskih suputnika ostavili su trag i u dubrovačkim kolekcijama, gdje se nalazi zamjetan broj Jurkićevih radova, ovim pregledom tek djelomično markiranih. Uvidom u pronađene radove uočavamo stilsku ujednačenost s dosad poznatim fundusom njegovih djela, te se zbirka dubrovačkih radova kreće unutar zadanih koordinata plenerizma, simbolizma, poetskog realizma, a svojim dosezima uklapa se u cjelokupni fundus njegovih radova s ponekim djelom viših dometa, poput *Pogleda s Lapada* iz 1939. godine s Korčule.

Prilog

Popis radova Gabrijela Jurkića u privatnim i javnim zbirkama dubrovačkog područja

1. Sv. Vlaho, 1910.
ulje na platnu, 130 x 90 cm
sign. d.d.k. Gabriel Jurkić K 3/IX 1910
VI: Župna crkva Sv. Vida, Trsteno	8. Fra Kosto Selak, 1932.
ulje na platnu, 60,2 x 40 cm
sign. d.d.k. GJ 1932
VI: privatno vlasništvo, Janjina
2. Don Niko Zlovečera, 1911.
ulje na platnu, 106 x 77 cm
sign. d.d.k. Gabriel Jurkić Lapad XI 1911
VI: Župa Sv. Mihajla, Dubrovnik	9. Sv. Franjo s vukom, 1933.
ulje na platnu, 34,8 x 69 cm
sign. d.l.k. G.J. 1933
VI: Franjevački samostan Gospe Delorite, Kuna
3. Tri brata, 1913.
ulje na platnu, 75 x 89,5 cm
sign. d.d.k. Gabriel Jurkić 1913.
VI: Dominikanski samostan, Dubrovnik	10. Dobri pastir, 1935.
ulje na drvu, 19,7 x 27 cm
sign. d.d.k. G.J.1935.
VI: Dominikanski samostan, Dubrovnik
4. Samson, 1924.
ulje na kartonu, 18,5 x 24,5 cm
sign. d.d.k. G.J. 1924
VI: privatno vlasništvo, Janjina	11. Don Kosto Selak, 1935.
ulje na platnu, 35,8 x 38,2 cm
sign. g.l.k. GJ 1935
VI: privatno vlasništvo, Janjina
5. Pokop sv. Franje Asiškog, 1928.
ulje na platnu, 33,5 x 52 cm
sign. d.d.k. G. J. 27.3.1928.
VI: Biskupsko sjemenište, Dubrovnik	12. Odmor na bijegu, 1936.
ulje na platnu, 79,5 x 63,5 cm
sign. d.l.k. G.J. 1936
VI: privatno vlasništvo, Janjina
6. Pastirica, 1930.
ulje na platnu, 65,5 x 74, 8 cm
sign. d.d.k. G.J.1930
VI: privatno vlasništvo, Janjina	13. Zima, 1939.
ulje na kartonu, 34,5 x 75 cm
sign. d.l.k. G.J. 1939
VI: privatno vlasništvo, Janjina
7. Pejzaž (Predvečer), 1931.
ulje na kartonu, 17,5 x 18,5 cm
sign. d.d. G J 1931
VI: Umjetnička galerija Dubrovnik, Inv. br. UGD-1487	14. Pogled s Lapada, 1939.
ulje na kartonu, 22,5 x 29 cm (okvir)
sign. d.d.k. G.J. 1939
VI: Sestre Dominikanke Kongregacija sv. Anđela čuvara, Korčula

15. Motiv iz Duvanjskog polja, 1941.
ulje na kartonu, 23,6 x 30,3 cm (okvir)
sign. d.d.k. G.J. 1941
Vl. Sestre Dominikanke Kongregacija sv.
Anđela čuvara, Korčula
16. Sv. Ivan, 1945.
ulje na platnu, 43 x 33,5 cm
sign. d.d.k. G.J. 1945
Vl. privatno vlasništvo, Janjina
17. Gospa od Janjine, 1946.
ulje na platnu, 45,2 x 75,5 cm
sign. d.d.k. G.J. 1946
Vl. privatno vlasništvo, Janjina
18. Portret A. G., 1948.
ulje na kartonu, 20 x 20,7 cm
sign. d.l.k. G.J. 1948
vl. privatno vlasništvo, Janjina
19. Oblaci, 1949.
ulje na kartonu, 22,8 x 27,8 cm
sign. nema
Vl: Umjetnička galerija Dubrovnik, Inv. br.
1488
20. Motiv iz Duvanjskog polja, 1949.
ulje na kartonu, 22,5 x 28,6 cm (okvir)
sign. d.l.k. G.J. 1949.
Vl. Sestre Dominikanke Kongregacija sv.
Anđela čuvara, Korčula
21. Isus, 1950.
ulje na kartonu, 20,4 x 20,6 cm
sign. d.l.k. G.J. 1950.
Vl. Franjevački samostan Velike Gospe,
Orebić
22. Sv. Lucija, 1951.
ulje na platnu, 80 x 65 cm
sign. d.l.k. G.J. 1951
Vl. Župni ured Sv. Vlaha, Janjina
23. Kasno popodne, 1952.
ulje na dasci, 17,4 x 23,7 cm
sign. d.l.k. G.J. 1952
Vl. privatno vlasništvo, Janjina
24. Anđeo, oko 1953.
ulje na kartonu, 19,5 x 13,6 cm
sign. nema
Vl. privatno vlasništvo, Janjina

DUBROVNIK ARCADIA OF GABRIJEL JURKIĆ

VINICIJE B. LUPIS AND SANJA ŽAJA VRBICA

Summary

Only recently, the painting of Gabrijel Jurkić (1886-1974) has been acclaimed with a comprehensive monograph and a large exhibition, which prompted the study of his contacts with Dubrovnik. A thorough research of private and public collections as well as archival material has revealed a number of his works related to Dubrovnik, which he visited continuously between 1910 and 1953. The fact that Gabrijel's brother Mirko worked at the Dubrovnik *Preparandija* (Teaching School) in the period 1919-1931 also spurred the painter's visits to the city, which resulted in a considerable number of Dubrovnik landscapes and portraits.

Indeed, apart from motifs, in the Dubrovnik area Jurkić found many friends and sponsors. Besides the earlier detected friendship with Flora Jakšić, philanthropist and painter with no formal art education, and don Niko Zlovečera, priest of the Gruž Parish, from the 1920s onwards Jurkić socialised with don Kosto Selak, priest in Janjina, and painter Marko Rašica, whom he met in the circle of Flora Jakšić. They had a common patron of the arts—Niko Nardelli, Governor of the Kingdom of Dalmatia—who commissioned religious compositions from both painters with an aim to support and promote the work of young artists.

